พระเจ้ากุบไลข่านละเว้นการรุกรานอาณาจักรสุโขทัย

ศรีนาถ สุริยะ

ในรัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหงซึ่งครองราชสมบัติระหว่าง พ.ศ. 1822 – พ.ศ. 1842 โดยประมาณนั้น เราเคยทราบว่าคนไทยได้เดินทางเรือไปค้าขายถึงประเทศจีนแล้ว

พระเจ้าแผ่นดินจีนร่วมสมัยกับพ่อขุนรามคำแหงมีพระนามว่า พระเจ้ากุบไลข่าน หรือที่เรียกในภาษาจีนว่า หงวนสีโจ๊วฮ่องเต้ พระเจ้ากุบไลข่านเป็นชนชาติมงโกล ทรงเป็นประมุขของชนชาติมงโกลมาก่อน เมื่อตีแว่นแคว้นต่าง ๆ ของจีนได้โดยสมบูรณ์ พระองค์จึงทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินจีนอีกตำแหน่งหนึ่ง

ความใหญ่ยิ่งของพวกมงโกล มีมาตั้งแต่ครั้งพระอัยกาของพระเจ้ากุบไลข่าน ซึ่งมีพระนามว่า *"เตมูจิน"* แต่คนส่วนมากรู้จักในพระนามของ *"เจงกิสข่าน"* ซึ่งเป็นพระนามยกย่องในความสามารถ ด้วยเหตุที่พระนามนี้มีความหมายว่า เป็นพระจักรพรรดิแห่งจักรวาล ทั้งนี้เพราะพระองค์ตีบ้านเมืองใหญ่น้อยในยุโรป, ตะวันออกกลาง, และเอเซียไว้ในความปกครองมากมาย เช่น โปแลนด์, ฮังการี, บางส่วนของรัสเซีย, เปอร์เซีย และส่วนเหนือของจีน เป็นต้น พระเจ้าเจงกิสข่านตีปักกิ่งได้ตั้งแต่ พ.ศ. 1758 หรือ ค.ศ. 1215 แต่ภาคใต้ของจีนยังอยู่ใต้การปกครองของกษัตริย์ราชวงศ์ซ้องต่อมาอีกประมาณ 60 ปีเศษ พระนัดดาคือพระเจ้ากุบไลข่านจึงเข้าครอบครองจีนตอนใต้ได้ ราชวงศ์ซ้องก็สิ้นสุดลง

พระเจ้ากุบไลข่าน สถาปนาราชวงศ์ของพระองค์เป็นพระเจ้าแผ่นดินจีน เรียกว่าราชวงศ์หงวน

ปัญหามักจะเกิดขึ้นเสมอว่า ราชวงศ์หงวนเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อใดแน่ เพราะหลายตำราก็จะระบุเวลาแตกต่างกันไป เท่าที่ข้าพเจ้าศึกษาและเปรียบเทียบเหตุการณ์ดูก็รู้สึกว่าแต่ละตำราต่างก็ใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ กันดังนี้

1. นับปีซึ่งพระเจ้ากุบไลข่านได้ทรงรับเลือกเป็นประมุขของพวกมงโกลสืบแทนพระเชษฐา แต่เป็นการเลือกในระหว่างพวก

ทหารในกองทัพของพระองค์ เมื่อ ค.ศ. 1260 หรือ พ.ศ. 1803

2. นับจากปีที่ระบุในพงศาวดารหงวน ซึ่งระบุว่าปีที่ ๓๑ ของรัชกาลนี้ตรงกับ คศ. 1294 หรือ พ.ศ. 1837 ดังนั้นปีที่ 1 ก็ควรจะตรงกับ ค.ศ. 1263 หรือ พ.ศ. 1806 โดยประมาณ

3. นับจากปีซึ่งพระเจ้ากุบไลข่านได้ทรงรับเลือกเป็นประมุขของชนชาติมงโกลเป็นทางการเมื่อ ค.ศ. 1271 หรือ พ.ศ. 1814

4. นับจากปีซึ่งกองทัพมงโกลมีชัยชนะต่อกองทัพของราชวงศ์ซ้อง โดยพระเจ้าแผ่นดินซึ่งทรงพระเยาว์และพระชนนีซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการ ได้ทรงยอมแพ้อย่างมีเงื่อนไข เมื่อ ค.ศ. 1276 หรือ พ.ศ. 1819

5. นับจากปีที่พระเจ้าแผ่นดินซึ่งยังทรงพระเยาว์ สวรรคตในระหว่างการประทับเรือเพื่อลี้ภัย แต่เรือถูกพายุอับปางเมื่อ ค.ศ. 1279 หรือ พ.ศ. 1822

อย่างไรก็ตามเรื่องสำคัญที่จะพิจารณากันก็คือเนื้อความในพงศาวดารราชวงศ์หงวน

พงศาวดารราชวงศ์หงวน ซึ่งเขียนเป็นภาษาจีนนั้น ได้เรียบเรียง ปรับปรุง แก้ไขมาหลายครั้งแล้วดังนี้

ครั้งที่ 1 รวบรวมเรื่องเกี่ยวกับพงศาวดารราชวงศ์หงวนขึ้นในสมัยราชวงศ์เหม็ง แต่มิได้ระบุปีที่รวบรวม อายุของราชวงศ์เหม็งคือระหว่าง พ.ศ. 1911 ถึง พ.ศ. 2187

ครั้งที่ 2 รวบรวมอีกครั้งหนึ่งในสมัยราชวงศ์เช็ง ประมาณ พ.ศ. 2219 ราชวงศ์เช็งปกครองประเทศจีนระหว่าง พ.ศ. 2187 ถึง พ.ศ. 2454 กษัตริย์ราชวงศ์นี้ก็เป็นชนต่างชาติคือ ชนชาติแมนจู หรือ เม่งจู

ครั้งที่ 3 ปลายราชวงศ์เช็ง แต่ไม่ทราบปี มีขุนนางผู้หนึ่งชื่อ กัวเสียวบุ๋น เป็นคนมีความรู้ดี พยายามค้นคว้าจดหมายเหตุจีนและจดหมายเหตุต่างประเทศ ใช้เวลาประมาณ 10 ปี เรียกว่า *"พงศาวดารหงวนใหม่"* เป็นที่ยกย่องระหว่างนักศึกษาพงศาวดารจีนว่ามีหลักฐานละเอียด แม่นยำ เป็นที่เชื่อถือได้

ครั้งที่ 4 ปีที่ 8 แห่งสาธารณรัฐจีน (ค.ศ. 1919 หรือ พ.ศ. 2462) รัฐบาลจีนรับรองพงศาวดารหงวนใหม่ และเรียกชื่อเสียใหม่ว่า *"พงศาวดาร 25 ชุด"*

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในสมัยพ่อขุนรามคำแหงกับสมัยพระเจ้ากุบไลข่านนั้น จะหาหลักฐานที่เขียนไว้ทางฝ่ายไทยได้ไม่มากนัก ดังนั้นทั้งคนไทยและคนต่างชาติจึงต้องยึดถือเอกสารทางฝ่ายจีนโดยเฉพาะพงศาวดารราชวงศ์หงวน ข้อความที่ระบุในพงศาวดาร

หงวนเกี่ยวกับคนไทย หรือที่คนจีนเรียก *"เสียน"* หรือ *"เซียน"* เป็นครั้งแรก คือ ในปีที่ 19 แห่งราชวงศ์หงวน ตรงกับ ค.ศ. 1282 หรือ พ.ศ. 1825 จีนได้ส่งทูตไปอาณาจักรเซียน ถ้าจะพิจารณาจาก ค.ศ. ที่กล่าวมาข้างต้น แสดงว่าภายหลังการสิ้นสุดของราชวงศ์ซ้องเป็นเวลา 3 ปี (ราชวงศ์ซ้องสิ้นสุดลงเมื่อ ค.ศ. 1279)

พระเจ้ากุบไลข่านส่งราชทูตไปยังอาณาจักรต่าง ๆ หลายอาณาจักรนอกจากอาณาจักรสุโขทัย สาเหตุที่ส่งก็เพื่อให้ชนชาติต่าง ๆ ที่เคยค้าขายกับชนชาติจีนได้ทราบว่าได้มีการเปลี่ยนราชวงศ์แล้ว ขอให้ประมุขแห่งอาณาจักรต่าง ๆ รับทราบแล้วมาทำการค้าขายตามเดิม พร้อมทั้งขอให้ประมุขแห่งอาณาจักรเหล่านั้นเสด็จมาเข้าเฝ้าที่กรุงปักกิ่ง

ข้อความในพระราชสาส์นที่ส่งไปกับราชทูตนั้น คงจะก่อความสะเทือนใจให้ผู้รับเพราะค่อนข้างจะแสดงอำนาจ ดังนั้นจึงมีประมุขหลายประเทศเพิกเฉยเสีย ไม่กระทำตาม ผลที่ได้รับคือความเดือดร้อนต่าง ๆ ดังนี้คือ

อาณาจักรจามหรือจามปา ราชทูตจีนนำพระราชสาส์นมา 2 ครั้ง เมื่อ ค.ศ. 1278 และ ค.ศ. 1280 (พ.ศ. 1821 และ พ.ศ. 1823) ใจความจะให้พระเจ้าอินทรวรมันที่ 5 เสด็จไปเมืองจีน พระองค์จึงทรงหลีกเลี่ยงโดยส่งคณะทูตและของถวายไปแทน ต่อมาก็เกิดมีเรื่องกระทบกระทั่งกันจนจีนต้องส่งกองทหารเข้ามารุกรานจนได้ ถึงแม้ฝ่ายจีนจะได้รับความเสียหายมาก แต่เพื่อป้องกันมิให้จีนยกกองทัพมาอีก ฝ่ายจามจึงยอมส่งเครื่องบรรณาการไปเมื่อ ค.ศ. 1285 หรือ พ.ศ. 1828

อาณาจักรพม่า ราชทูตจีนนำพระราชสาส์นไปครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1273 หรือ พ.ศ. 1816 ข้อความในพระราชสาส์นทำให้พระเจ้าแผ่นดินพม่ากริ้วมาก เอกสารบางฉบับกล่าวว่าให้ประหารชีวิตราชทูต บางฉบับก็กล่าวว่าราชทูตถูกทำร้ายถึงกับเสียชีวิตที่ยูนนาน ขณะที่เดินทางกลับประเทศจีน ผลที่สุดกองทัพจีนก็ตีเมืองพุกามได้ เมื่อ ค.ศ. 1287 หรือ พ.ศ. 1830

อาณาจักรชวา ราชทูตจีนนำพระราชสาส์นไป 3 ครั้ง เมื่อ ค.ศ. 1280, ค.ศ. 1281, ค.ศ. 1289 (พ.ศ. 1823, พ.ศ. 1824, พ.ศ. 1832) ราชทูตจีนได้รับความสบประมาทอย่างหนัก พระเจ้ากุบไลข่านจึงต้องส่งกองทัพเรือขนาดใหญ่ไปปราบปราม แต่ปรากฏว่าเมื่อไปถึงชวา กษัตริย์ราชวงศ์ซึ่งสบประมาทหมดอำนาจ เปลี่ยนเป็นกษัตริย์ราชวงศ์ใหม่ กษัตริย์แห่งราชวงศ์ใหม่ทรงยินยอมจะส่งคณะทูตไปยังปักกิ่ง

ถ้าเราจะพิจารณาดูว่าการที่พ่อขุนรามคำแหงมิได้แสดงความขัดขืนนั้น เป็นเพราะทรงพระปรีชาสามารถในวิธีการทูต ทรงมีความสุภาพอ่อนโยน ซึ่งเป็นลักษณะที่ดีของคนไทย

ไทยมิได้ส่งราชทูตไปบ่อยนัก เพราะพงศาวดารหงวนระบุว่า เมื่อ ค.ศ. 1292 หรือ พ.ศ. 1835 ตรงกับปีที่ 29 แห่งรัชกาลจึงมีคณะทูตไปจากเมืองไทย

ปีที่ 30 แห่งรัชกาลคือ ค.ศ. 1293 หรือ พ.ศ. 1836 ราชทูตจีนนำพระราชสาส์นมีข้อความให้กษัตริย์เสียนไปเฝ้าที่บ๊กกิง

ปีที่ 31 แห่งรัชกาล หรือปีสุดท้ายพ่อขุนรามคำแหงส่งราชทูตไทยไปจากเมืองเพชรบุรี เพราะพระองค์ประทับอยู่ที่เพชรบุรีเพื่อบัญชาการรบกับพวกมลายู

และในปีเดียวกันนี้คือปีที่ 31 พระเจ้ากุบไลข่านก็ส่งราชทูตนำพระราชสาส์นมายังกรุงสุโขทัย มีข้อความว่า ให้กษัตริย์เซียนมาเฝ้า ถ้ามีเหตุขัดข้องให้ส่ง โอรส หรือ อนุชา และอำมาตย์ผู้ใหญ่มาเป็นตัวจำนำ แต่ภายในปีนี้ก็สิ้นรัชกาลของพระเจ้ากุบไลข่าน

พ่อขุนรามคำแหงทรงยอมเป็นพันธมิตรกับจีน มิใช่เป็นเพราะขลาดกลัว แต่ทรงมีนโยบายจะมิให้เสียเลือดเนื้อคนไทยถ้าไม่สมควร แต่เมื่อถึงคราวสมควรก็มิทรงหวาดหวั่นเช่นการทำสงครามกับชนชาติมลายู และการโจมตีแคว้นกัมพูชาเมื่อ ค.ศ. 1294

ความสามารถของกองทัพไทยมีเพียงใดนั้น จะอ่านได้จากจดหมายเหตุของจูตากวน คนหนึ่งในคณะทูตของจีน ซึ่งมายังกัมพูชาเมื่อ ค.ศ. 1296 หลังจากกองทัพไทยโจมตีแล้ว 2 ปี สำหรับอิทธิพลที่มีเหนือชาวมลายูนั้น ปรากฏอยู่ในพงศาวดารหงวนว่า พระเจ้าหงวนเสงจงฮ่องเต้ พระราชโอรสของพระเจ้ากุบไลข่าน ได้ทรงขอร้องมิให้รบกับพวกมลายู (เพราะพวกมลายูร้องทุกข์ไปยังประเทศจีน)

การส่งคณะทูตพร้อมของถวายไปบ๊กกิงนั้น คุณเลียง เสถียรสุต ได้อธิบายไว้ในหนังสือประวัติวัฒนธรรมจีนว่า มักเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายที่ส่งของไป เพราะขบวนเรือเครื่องราชบรรณาการจากต่างประเทศนั้น ไม่ถูกตรวจค้น ดังนั้นจึงมักมีเรือสมทบมาในขบวนมากมาย เพราะนอกจากจะได้สิทธิไม่ต้องเสียภาษีของที่นำมา ยังมีสิทธิซื้อสินค้าจากจีนและนำออกไปได้ง่าย ดังนั้นขบวนเรือที่นำเครื่องราชบรรณาการมา จึงมีเป็นขบวนใหญ่มีเรือติดตาม 20 กว่าลำ บางทีก็มีพ่อค้าแอบอ้างว่าเป็นเรือเครื่องราชบรรณาการ ต่อมาทางประเทศจีนถึงกับกำหนดให้เรือเครื่องราชบรรณาการมา 5 ปีต่อ 1 ครั้ง ครั้งหนึ่ง

ให้มีเรือไม่เกิน 3 ลำ ลำหนึ่งจะมีคนเกิน 20 คนไม่ได้ จะต้องอยู่ที่กวางตุ้งเท่านั้น ไม่มีการรับรองใหญ่โต นอกจากนี้จะต้องนำเอาหลักฐานสำคัญว่าเป็นทูตจากประเทศนั้น ๆ ซึ่งทางจีนมอบให้ทางราชการไว้นำมาแสดงกับเจ้าหน้าที่ทุกครั้ง

ถึงแม้พ่อขุนรามคำแหงจะมิได้เสด็จไปกรุงปักกิ่ง พระองค์ก็ไม่ได้สร้างความขุ่นเคืองให้พระเจ้ากุบไลข่าน การส่งเครื่องบรรณาการไปเมืองปักกิ่งครั้งคราวก็อาจเป็นประโยชน์ต่อพ่อค้าไทยมาก ดังที่คุณเลียง เสถียรสุต ได้อธิบายไว้

พ่อขุนรามคำแหง คงจะตระหนักอยู่เหมือนกันว่า ถ้าฝ่ายจีนนึกไม่พอใจ หรือต้องการยึดครองเมืองไทย ก็อาจทำได้ง่าย ดังนั้นพระองค์จึงไม่ประมาท ยินยอมผูกมิตรกับจีนเสียโดยดี และในขณะเดียวกันก็เตรียมพร้อม จะเห็นได้ว่า ในปีซึ่งจีนตีเมืองพุกามได้เมื่อ พ.ศ. 1830 นั้น เจ้าเมืองไทย 3 พระองค์ คือ พ่อขุนเม็งราย แห่ง เชียงใหม่ พ่อขุนงำเมือง แห่ง พะเยา และพ่อขุนรามคำแหง แห่ง สุโขทัย ได้มาประชุมปรึกษากัน ซึ่งคงจะเป็นเรื่องความปลอดภัยของประเทศ และเพื่อความสามัคคีระหว่างคนไทย จึงปรากฏความว่า ท่านได้กระทำสัตยสาบานจะช่วยเหลือกัน

คนไทยในสมัยพ่อขุนรามคำแหง กำลังตื่นตัวในการมีอิสรภาพและเสรีภาพพ่อขุนรามคำแหงกำลังมีอำนาจ ขยายดินแดนกว้างขวางไปทั่วทุกทิศทาง ฝ่ายจีนก็คงจะทราบอยู่บ้างว่า กำลังและความสมบูรณ์ของเมืองไทยมีมากน้อยเพียงไร

ถึงแม้จะมีผู้อ้างข้อความในประวัติศาสตร์จีนว่า พระเจ้ากุบไลข่านได้ทรงปรึกษาข้าราชการแล้วว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเล็ก ๆ ประเทศหนึ่ง ในจำนวน 20 ประเทศที่ฝ่ายจีนคิดว่า *ไม่คุ้ม* ที่จะยกกองทัพไปโจมตี เพราะหาประโยชน์อะไรไม่ได้ การส่งกองทัพไปจะเป็นการทำลายชีวิตประชาชนโดยใช่เหตุ ควรส่งทูตไปชี้แจงบาปบุญคุณโทษ และ*ชักชวนให้อ่อนน้อม*จะเหมาะสมกว่า *ถ้าไม่ยอมก็ยังไม่สายเกินไปที่จะโจมตีได้*

ข้อความข้างบนนี้ก็แสดงให้เห็นแล้วว่า ถึงแม้ประเทศเล็ก ๆ จะไม่มีความสำคัญไม่ให้ประโยชน์อันใด แต่ถ้าขัดขืนจีนก็คงจะจัดการปราบปรามจนได้ ไม่ต้องคำนึงว่าการโจมตีประเทศเล็ก ๆ เหล่านั้นว่าจะคุ้มค่าหรือไม่

ในสุดท้ายนี้ข้าพเจ้าอยากขอย้ำว่า การที่ประเทศจีนมิได้ส่งกองทัพมาประเทศไทยนั้น ข้าพเจ้าเชื่อด้วยเหตุผลส่วนตัวว่า ขึ้นอยู่กับองค์พระมหากษัตริย์อยู่ไม่น้อย เพราะคนไทยโดยปกติไม่ใช่คนขลาด เป็นชาตินักรบมาแต่

โบราณ แต่การที่จะอวดดีก้าวร้าวต่อชนชาติใหญ่และเป็นแหล่งการค้าขายนั้น ไม่เป็นผลดีแก่ชนชาติไทยแต่อย่างไร ความนุ่มนวลอ่อนโยนย่อมเป็นผลดีด้วยกันทั้งสองฝ่าย ดังนั้นในการที่พ่อขุนรามคำแหงทรงใช้ความสุภาพ ผูกไมตรีกับอาณาจักรจีน จึงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้อาณาจักรไทยมิถูกรุกรานจากกองทัพของพระเจ้ากุบไลข่าน

บรรณานุกรม

ขจร สุขพานิช *จดหมายเหตุราชวงศ์หงวนการพิจารณาใหม่.* นิตยสารศิลปากร ปีที่ 15 เล่ม 3 เดือนกันยายน พ.ศ. 2514.

เฉลิม ยงบุญเกิด *เมืองไทยในจดหมายเหตุจีน.* นิตยสารศิลปากร ปีที่ 7 เล่มที่ 2–3 เดือนกรกฎาคม เดือนกันยายน พ.ศ. 2506.

เฉลิม ยงบุญเกิด *บันทึกว่าด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีของเจนละ* แปลจากภาษาจีน โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ กรุงเทพฯ พ.ศ. 2510.

ประชากิจกรจักร (แช่ม บุนนาค) พระยา. *พงศาวดารโยนก* โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒนากร กรุงเทพฯ พ.ศ. 2478.

ประเสริฐ ณ นคร *ผลงานค้นคว้าประวัติศาสตร์ไทย ฯ* โรงพิมพ์อักษรสมัย กรุงเทพฯ พ.ศ. 2514.

เพ็ชรี สุมิตร *ประวัติอารยธรรมจีน* โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ พ.ศ. 2516.

ล. เสถียรสุต *ประวัติวัฒนธรรมจีน* โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ พ.ศ. 2516

ส. ศิวรักษ์ *ประวัติศาสตร์จีนแปลจากฉบับของคารริงตัน กู้ดริดจ์* โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ พ.ศ 2515

ประชุมศิลาจารึกภาค 1-2 โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒนากร กรุงเทพฯ พ.ศ. 2467

คณะอนุกรรมการ ฯ *การสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยเกี่ยวกับจีนในเอกสารภาษาจีน แถลงงานประวัติศาสตร์* เอกสารโบราณคดี ปีที่ 7 เล่ม 2 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2516

อนุสรณ์ศาสตราจารย์ ขจร สุขพานิช โรงพิมพ์แสงรุ้งการพิมพ์ กรุงเทพฯ พ.ศ. 2516

Cameron, Nigel *Barbarian & Mandarins*, Walker/Weatherhill, New York, 1970

Coedes, G. *The Making of South East Asia.* University of California Press 1966.

Coedes, *The Indianized States of Southeast Asia*, University of Malaya Press 1968.

Hood, E. Thadeus, "*Sukotai Mongol Relations : A note on relevant Chinese and Thai Source,*" Journal of the Siam Society Vol. LVII. Part 2 July 1969.

Gale, Richard, General Sir *Kings at Arms.*

Kwan–Kim–Gaul *Chinese Cavalcade.* Herbert Jenkins Ltd. London 1963